ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Helin Leichter
Riigikogu
pohiseaduskomisjon@riigikogu.ee

Teie 23.10.2026

Meie 10.11.2026 nr 2.3-4/26/4357-2

Arvamuse avaldamine eelnõule (IKS § 6)

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile (AKI) arvamuse avaldamiseks isikuandmete kaitse seaduse (IKS) muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (1006 SE).

AKI esitas eelnõu kohta 12.01.2026 arvamuse nr 2.3-4/25/4100-2. Eelnõu on menetluse käigus oluliselt täpsustatud ning mitme AKI varasema tähelepanekuga on arvestatud. Muu hulgas on täpsustatud avaliku sektori uuringu seost asutusele õigusaktiga pandud ülesandega ja andmetöötlussüsteemile esitatavaid nõudeid ning täiendatud eelnõu rakendamisega AKI töökoormusele kaasneva mõju käsitlust.

Mõistame, et eelnõu on menetluse käigus erinevate osapoolte koostöös oluliselt täienenud ja muutunud, mille tulemusel on seletuskirjas kohati säilinud varasematele redaktsioonidele vastavaid selgitusi, mis ei ole enam täielikult kooskõlas eelnõu kehtiva sõnastusega.

Näiteks ei ole IKS § 6[1] lõigete 1 ja 7 selgitustes eelnõus sätestatud tingimused ja erandid täielikult ajakohastatud. Samuti esineb erinevusi andmesubjekti õiguste piiramise käsitluses. Kavandatud IKS § 6 lõige 12 võimaldab piirata üksnes IKÜM artiklites 16 ja 18 sätestatud õigusi, mistõttu ei ole sellega kooskõlas § 6 lõike 5 selgitus, mille kohaselt saab lõigete 12 ja 13 alusel piirata ka IKÜM artiklist 13 tulenevat teabe andmise kohustust. Samuti ei näe kavandatud RStS § 31 lõige 7 ette IKÜM artiklites 13 ja 14 sätestatud teavitamiskohustuse ega artiklis 17 sätestatud kustutamisõiguse piiramist, kuigi seletuskirjast võib järeldada vastupidist. Palume üle vaadata ka õigusi piirama õigustatud isikute käsitlus RStS § 31 lõike 7 selgituses, kuna eelnõu kohaselt võib õigusi piirata riikliku statistika tegija, seletuskirjas on aga nimetatud vastutavat või volitatud töötlejat.

Lisaks palume parandada IKS § 6 lõigete 12 ja 13 selgituses viide IKÜM artikli 21 lõike 1 punktile e. Kirjeldatud piirangueesmärki käsitleb IKÜM artikli 23 lõike 1 punkt e. Eelnõu ja seletuskirja vahel esineb ka üksikuid muid viite- ja lõikenumbrite erinevusi, näiteks RStS § 34 muudatuse selgituses.

Täpsustamist vajab ka IKS § 6 kohaldamine tehisaru arendamisel. Seletuskirjas on märgitud, et tehisaru andmetöötlusele kohaldub IKS § 6 juhul, kui tehisaru arendamisel soovitakse kasutada isikuandmeid, ning tehisaru arendamist käsitatakse osana laiemast teadus- ja arendustegevusest nii arendus-, treening-, valideerimis- kui ka testimisfaasis. Selline käsitlus võib jätta eksliku mulje, et tehisaru arendamisel isikuandmete kasutamine toob iseenesest kaasa IKS § 6 kohaldumise.

Kavandatava IKS § 6 lõike 1 kohaselt peab tegevus aga esmalt vastama IKÜM-i kohastele teadusuuringu tunnustele. Palume seletuskirjas selgemalt avada, millistel tingimustel kvalifitseerub tehisaru arendamine või treenimine teadusuuringuks ning kuidas eristub see tavapärasest tehnoloogia-, toote- või teenusearendusest.

Samuti palume täpsustada IKS § 6 rolli isikuandmete töötlemise õigusliku aluse konstruktsioonis. Eelnõu menetluses on eristatud uuringu tegija isikuandmete töötlemise alust ning andmete väljastaja alust andmete uuringuks üleandmisel AKI on ka varasemas arvamuses tõstatanud andmeandja õigusliku aluse küsimuse. Leiame, et seletuskirjas tuleks täiendavalt selgitada, kuidas suhestub IKS § 6 uuringu tegija IKÜM artikli 6 lõikes 1 sätestatud töötlemise õigusliku alusega ning millisel õiguslikul alusel toimub isikuandmete väljastamine uuringu tegijale. Eriliiki isikuandmete puhul palume samuti selgitada, millisele IKÜM artikli 9 lõikes 2 sätestatud erandile töötlemine tugineb.

Palume seletuskiri eelnõu kehtiva redaktsiooniga kooskõlla viia, et vältida ebaselgust sätete eesmärgi ja kohaldamisala tõlgendamisel.

Kavandatava RStS § 31 lõike 9 kohaselt säilitatakse riikliku statistika tegemiseks kogutud isikuandmeid seni, kuni see on vajalik muu hulgas statistika kvaliteedinõuete täitmiseks või metoodilise järjepidevuse tagamiseks, ning täpne säilitustähtaeg määratakse asjakohases õigusaktis. Seletuskirjas põhjendatakse lahendust sellega, et säilitamise vajadus sõltub konkreetse statistikatöö olemusest ja metoodikast.

Mõistame, et eri statistikatööde puhul võib põhjendatud säilitustähtaeg olla erinev. Samas ei nähtu eelnõust isikuandmete säilitamise maksimaalset ajalist raamistikku. Juhime tähelepanu, et Justiits- ja Digiministeeriumi eelnõude koostamise juhise kohaselt tuleb isikuandmete maksimaalne säilitustähtaeg sätestada seaduse tasandil ning selle pikkust seletuskirjas põhjendada. Palume säte sellest lähtudes üle vaadata ning täpsustada ka, millist õigusakti peetakse lõikes 9 silmas „asjakohase õigusaktina“.

Juhime Riigikogu tähelepanu, et eelnõu vastuvõtmine toob kaasa täiendavad ülesanded ja koormuse kasvu AKI-le. Oleme esitanud kõikide meile teadaolevatest lisanduvate ülesannete täitmise tagamiseks lisaeelarve taotlused riigieelarve 2027-2030 strateegia raames, aga paraku ei ole ühtegi meie taotlust rahuldatud. Juba täna on tänu kaebuste, vaiete ja kohtumenetluste arvu olulisele tõusule vaja teha valikuid, milliseid kaebusi me lahendame ja milliseid mitte. Samas on meile juba lisandunud täiendavaid ülesandeid ilma selleks ressurssi eraldamata. Näiteks rakendus 2025. a Euroopa Liidu riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES), mille üle AKI peab järelevalvet teostama regulaarsete auditite näol ja lahendama andmesubjektidega kaebusi ning nende kohta regulaarselt statistikat koguma ja avaldama; Riigikogu menetluses on platvormitöö seadus, millega lisanduvad AKI menetluskoormust tõstvad järelevalve ülesanded. Lähiaastatel on oodata veel mitmeid Euroopa Liidu õiguse rakendamisest tulenevaid koormust tõstvaid ja täiesti uusi ülesandeid sh selliseid, milline kompetents hetkel AKI-s puudub - nt andmemäärus, andmehaldusmäärus, tehisintellekti määrus, terviseandmeruumi määrus jt. Peagi on rakendumas ka Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS), millest tuleneb AKI kohustus süsteemi regulaarselt auditeerida ja andmesubjektide kaebusi menetleda. Lisaks eeltoodule on kasvanud üldised ja ühiskonna ootused AKI-le, et me oleks aktiivsed nõustavad partnerid oma pädevuse piires nii seadusloojale kui ka erinevatele sektoritele uute tehnoloogiate rakendamisel kui ka vajadusel kaitseksime jõulisemalt andmesubjektide huve läbi järelevalvemenetluse sh avaliku sektori kui andmetöötleja ja teabevaldaja osas. Tänaste ressurssidega ei ole meil võimalik täita ei uusi ülesandeid ega ka vastata viidatud ootustele.

Kõnesoleva eelnõu seletuskirja punktis 6.1 on põhjalikult käsitletud ka eelnõuga AKI-le

lisanduvaid ülesandeid ja nendega kaasnevat ressursivajadust[1].

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Irina Meldjuk
Irina.Meldjuk@aki.ee
627 4108

[1] Koormuse suurenemise tõttu on AKI lisakulu aastas 122 800 eurot (kahe inimese tööjõukulu aastas 112 800 eurot ja majanduskulu, sh töökoha kulud, koolitused, tervise edendamine jmt 10 000 eurot).